

Селюков Вадим Сергійович,

доцент кафедри адміністративної діяльності
поліції факультету № 3 Харківського
національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДОСВІД НОРВЕГІЇ В ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ

На сьогодні не існує єдиної стандартної моделі спеціального антикорупційного органу. У деяких країнах вони створюються як самостійні органи. Багато спеціальних антикорупційних органів функціонують у межах уже наявних правоохоронних органів, наприклад, у вигляді спеціальних підрозділів прокуратури та офісу омбудсмена, національних аудиторських агентств або поліцейських підрозділів. Тому проблема використання зарубіжного досвіду щодо діяльності антикорупційних органів залишатиметься актуальною ще протягом значного часу [1, с. 115].

Актуальність питання використання зарубіжного досвіду у процесах реформування та приведення антикорупційної діяльності в Україні є вкрай високою, адже сам процес реформування передбачає законодавчі та інституційні зміни, що повинні призвести до зниження рівня корупції в країні, і тим сам забезпечити належний рівень суспільних відносин у всіх сферах.

Враховуючи так звані показники щастя населення та індекс сприйняття корупції, варто звернутися до досвіду Норвегії, в питання протидії корупційним проявам. В цій країні нарівні із законодавчими та інституційними механізмами, діяльність яких виражається у стані менталітету населення, яке зовсім не сприймає таке явище як корупція.

Норвегію зараховують до країн з низьким рівнем корупції, як у державному, так і в приватному секторі. Це означає, що в повсякденному житті громадянини стикаються з необхідністю або вимогою давання хабаря державним службовцям, а підприємці не пропонують хабарів. Зазвичай, пропозиція або очікування давання хабаря не тільки призведе до застосування санкцій, але й викличе різко негативну реакцію. Індекс сприйняття корупції за оцінками організації «Трансперенсі Інтернешнл» протягом останніх 5 років дорівнював 8,6 – 8,9 з 10 можливих балів, що дає змогу Норвегії залишатися серед 10 – 12 найменш корумпованих країн світу [2, с.165]. Також варто відзначити, що за даними сайту Transparency International з 2012 по 2017 роки індекс сприйняття корупції у порівнянні з іншими країнами не застав негативних змін (у 2012 – 85; 2013, 2014 – 86; 2015 – 88; 2016 і 2017 – 85)[3], в той час як в інших країнах літерах їх показники дещо знизилися.

Одним із сприятливих такої ситуації в Норвегії є функціонування Норвезького національного управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки і навколишнього середовища (далі – ОКОКРІМ) (норв. – Densentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet - Økokrim).[4]

До головних повноважень ОКОКРІМ відноситься розслідує та доводить о суду великі, складні і серйозні справи та/або справи великого значення, пов'язані з економічними, екологічними та комп'ютерними злочинами на території Норвегії. ОКОКРІМ має досить цікаву структуру та займає особливе становище в системі органів влади в країні. Так ОКОКРІМ є однією з шести спеціалізованих служб поліції і однією з дванадцяти прокурорських служб. ОКОКРІМ має горизонтальну організаційну структуру. Начальник і заступник начальника ОКОКРІМ спираються у своїх діях на виконавчу групу, до якої входять голови Адміністративного департаменту та Департаменту інформації і зв'язків з пресою, головний суперінтендант, головний консультант у сфері фінансів та старший прокурор. [5]

ОКОКРІМ підпорядковується Директоратові поліції. У тому, що стосується конкретних справ, він підпорядковується Директорові Прокурорської служби. Начальник ОКОКРІМ має право самостійно приймати рішення про початок розслідування справи. Також розслідування може бути розпочато за запитом керівника місцевої поліції, прокурора або офіційного контрольного органу, а також за рішенням Директора Прокурорської служби. Старші прокурори очолюють самостійні спеціалізовані слідчі групи, до складу яких входять спеціалісти з різних галузей; зазвичай вони включають спеціальних слідчих з досвідом роботи у галузі бухгалтерського обліку та управління.[2, с. 168]

Особливість такої інституції як ОКОКРІМ полягає не тільки у своєрідній підпорядкованості, а й у методах та способах діяльності. Цікавим є те, що у випадку отримання інформації про підозрілі події

(в економічній чи екологічній сфері) окрім початку кримінального переслідування, в певних випадках, ОКОКРІМ здійснює роз'яснювальну роботу, що призводить до підвищення довіри до них та зменшення рівня відстороненості від співпраці.

Також цікавим є те, що проведення розслідування та будь-якої превентивної діяльності або надання експертної допомоги здійснюється спеціалістами вузького профілю. Розслідування справ відбувається у міждисциплінарних (багато профільних) групах, які складаються зі слідчих з досвідом роботи в поліції чи з додатковою економічною, технічною чи іншою професійною підготовкою, яка відповідає напряму розслідування. Кожна група включає одного або декількох менеджерів (консультантів) в тій чи іншій справі і очолюється здебільшого професійними юристами (першокласними адвокатами).[6]

Крім цього заслуговує на увагу той факт, що ОКОКРІМ надає експертну оцінку та допомогу територіальній поліції Норвегії у розслідуванні справ у сфері корупції.

Враховуючи викладене, варто підсумувати, що досвід Норвегії у протидії явищам корупції не зводиться тільки до протидії та попередженню корупції. Діяльність більшості норвезьких інституцій, в тому числі ОКОКРІМ, зводиться не тільки до процесу виявлення фактів порушення закону і розробки «антикорупційних» рекомендацій, а проводять заходи щодо зменшення причин та умов корупції: створюють сприятливі умови функціонування приватного сектору в бізнесі, що не сприяє корупції; розробляють програми по допомозі населенню, які опинилися у тяжких фінансових умовах; зменшуються кількість податків – загалом створюють такі умови, за яких такий спосіб діяльності як «корупція» або «хабар» у норвежців викликає відразу та зневагу. Саме такі принципи антикорупційної діяльності мають бути запозичені в Норвегії для їх використання на теренах України.

Список використаних джерел:

1. Sergey Savranchuk Foreign experience of determination of administrative and legal status of Specialized Anti-Corruption Prosecutor. Visegrad Journal on Human Rights. 2018. 1 (volume 2). P. 115–120.

2. Пилип Я.Ю. Інституційні гарантії забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Держ. вищ. навч. заклад «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2016. 204 с.

3. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2017 URL: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

4. ØKOKRIM. URL: <https://www.okokrim.no/>.

5. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>

6. ØKOKRIM. Organisasjonen. URL: <https://www.okokrim.no/organisasjonen.417053.no.html>.